

Romano hangos

10_{,- Kč}

ROMSKÝ HLAS – MĚSÍČNÍK ROMŮ V ČESKÉ REPUBLICE

ROČNÍK 10 • ČÍSLO 3 • VYŠLO 12. ZÁŘÍ 2008

zprávy

BRNO – Do Muzea romské kultury v Brně zavítá v listopadu kanadská Generální guvernérka Michaelle Jeanová, druhá nejvýše postavená politička Kanady hned po britské královně. Stane se tak patrně kvůli zvýšené migraci Romů do této země. Muzeum už začátkem září navštívili diplomaté z kanadské ambasády v čele s Michaelem Calcottem.

BRNO – Náš bývalý a nyní občasný fotograf Jiří Salík Sláma, který pracuje pro Deník Rovnost, přispěl k dopadení německého neonacisty, který při Velké ceně v Brně hajloval. Policie ho díky Slámově fotografii usvědčila a zatkla. Jedná se o Phillipa Hanische, kterého okresní soud Brno-venkov vyhostil z ČR.

PREŠOV – Spisovatelka a dlouholetá šéfredaktorka novin Romano Nevo Lil Daniela Hivešová-Šilhanová zemřela 26. srpna 2008 v Prešově. Působila mj. v profesionálním romském divadle Romathan, pro nějž napsala hry Místo pro Romy a Velký primáš Baro. Od roku 1991 pracovala ve Sdružení Jekhetane, které noviny vydávalo.

LURDY – Ve francouzských Lurdech začala 21. srpna pouť Romů. K Panně Marii se jich sem přišlo pomodlit na 40 tisíc. Jak uvedl organizátor Riccardo Colia, kočovné národy jsou plny velkého bohatství. Romy charakterizoval jako národ, jehož slova jsou jednoduchá a který svou lásku k Panně Marii raději vyjadřuje zpěvem.

Školáky na Vranovské oslovil Liška i Ščuka

Obklopení obrázky, aktovkami a písmenky jsou od 1. září i tihle čerství školáci v 1. A Základní školy na Vranovské ulici v Brně (foto vlevo). K čemu jim škola vlastně bude? Filipovi Ferenčákovi a Liboru Tomkovi (druhá řada zleva) se líbí uniformy. „Policajti,“ odpovídají oba na otázku, čím by chtěli být. Trochu jinou představu mají žáci ze 3. B (foto vpravo). Maruška Holubová (třetí v první řadě zleva) má ráda kreslení, zpěv a matematiku, ráda by se jednou stala barmankou, kadeřnicí nebo romskou asistentkou. Její kamarádka Stefanie Horváthová (poslední v první řadě zprava) zase sní o povolání kuchařky, prodavačky nebo malířky. Foto: pp

První zvonění začalo letos pro některé romské žáky v Brně netradičně. Budovy na Merhautově a Vranovské ulici, kde sídlí vedle základní školy také Emilem Ščukou založená Střední odborná škola managementu a práva, navštívil ministr Ondřej Liška.

První muž českého školství se nejdříve pozdravil s prvňáčky a prohlédl si učebny. Pak přišel za studenty střední odborné školy. Zatímco loni fungovaly na Vranovské dva ročníky Ščukovy vzdělávací instituce, letos k nim přibyli třetí. Ve třídě bývá kolem dvaceti žáků,

časem však někteří odcházejí. V projevu ke středoškolákům Liška zdůraznil, že na nich velmi záleží, protože především oni mohou změnit náhled společnosti na Romy.

Sám Emil Ščuka se ke studentům své školy taktéž obrátil s projevem. Učinil tak však ne osobně, ale „na dálku“ pomocí videozáznamu formou, připomínající prezidentské projevy.

Ministr pak hovořil s pracovníky základní školy. „Slíbil, že učitelé dostanou přidáno a že se pokusí sehnat peníze také na provozní zaměstnance, nejen na uč-

tele,“ přiblížila jednání zástupkyně ředitelky Ivana Mazánková. Co se týká romských dětí na prvním i druhém stupni, zástupkyně zmínila jako hlavní problém skryté záškoláctví. „Rodiče svým dětem píšou omluvenky, takže formálně je jakoby všechno v pořádku. To se týká hlavně pátků. Navíc během třídních schůzek býváme ve třídách sami a marně čekáme, kdo z rodičů přijde,“ postěžovala si Mazánková. Podle ní by bylo vhodné vzdělávat nejen žáky, ale i jejich rodiče.

Pochvalovala si však práci romských asistentů. **Pavel Pečínka**

z obsahu

Nacisté znovu zaútočili

Romové v Rokycanech už nechťeli jen dál nečinně přihlížet. Zprávu o tamním dění máme z první ruky.

strana 2

Co dluží škola Romům?

Nad tím se zamýšlí Romové i Ne-romové, od řidiče sanitky po učitele na policejní škole.

strana 5

Sudetské a romské rytmy

V sále brněnské Musilky si společně zakoncovaly dva kontrastní umělecké soubory.

strana 5

Romský hlas v září znovu vkročil na mediální scénu

Vázení a milí čtenáři

Po prázdninách bude opět vycházet Romano hangos po půlroční přestávce. Tentokrát jako měsíčník. Ministerstvo kultury nám poskytlo nějaké skromné prostředky, a ty limitují periodicitu do měsíční podoby.

Rozhodl jsem se, že rezignuji na funkci šéfredaktora, ale nadále budu pracovat jako řadový redaktor. Funkci šéfredaktora bude vykonávat Pavel Pečínka, který řadu let pracoval jako novinář a romská tematika je mu blízká. Podstatné pro výkon této funkce však není pouze jeho vzdělání, ale především okolnost, že funkci vykonává na plný pracovní úvazek. Romskou problematikou se zabýval na Masarykově univerzitě jako doktorand, je tedy dokonale připraven k výkonu této funkce po stránce teoretické i praktické.

Přejme mu všichni šťastnou ruku při vedení periodika, které vstupuje do desátého výročí svého působení.

Karel Holomek

Milí a vážení čtenáři

Před deseti lety se skupina aktivistů rozhodla vstoupit na mediální scénu s novinami, které by stály na straně

diskriminované menšiny. Povedlo se. Od té doby RH našlo své čtenáře mezi pracovníky nevládek a úřadů pracujících s Romy, učiteli, romskými aktivisty, studenty atd. Nekomerční list s takovým zaměřením by se nepodařilo udržet bez nadšení a obětavosti mnoha redaktorů a příznivců, kteří utvářeli jeho podobu.

Poděkování si proto zaslouží dosavadní dlouholetý šéfredaktor RH Karel Holomek, ale i Milan Daniel, Gejza Horváth, Roman Křištof, Dezider Giňa, Roman Růžička, Jana Kabeláčová, Kateřina Danyiová, Petr Příbyl, Jana Sobotková, Lucie Fremlová, Jiří Salík Sláma a řada dalších. I když „Hangos“ patří k novinám s menším nákladem, užší čtenářskou základnou a nižší periodicitou, přece jen má člověk při listování jeho staršími ročníky hřejivější pocit, než když se probírá změtí

zpráv a bulvárních šteků pomíjivého denního tisku. RH upozornilo na řadu případů bezpráví, kolem něj se soustředili a soustřeďují lidé někdy možná trochu bohémského stříhu, ale přece jen žijící pro určitý ideál. Dokázali to např. tím, že letos, kdy se RH nedostávalo financí, vydávali noviny alespoň v internetové verzi ([dostupné na http://www.srnm.cz](http://www.srnm.cz)).

RH se do budoucna pokusí tato dosažená pozitiva zachovat a postupně, za pochodu, list vylepšovat s vědomím, že redakce se bude vždy nacházet mezi několika mlýnskými kameny. Především bychom rádi posílili kontakt s čtenáři a otevřeli svoje stránky romským a pro-romským aktivistům, sdružením aj. z dalších lokalit, nejen z okolí brněnské redakce.

Takže drazí čtenáři: díky za dosa-
vadní zájem, jsme tu zas, jsme tu pro vás.

Pavel Pečínka

editorial

zaznamenali jsme

Státní příspěvky pro nejchudší na bydlení končí u podnikatelů. Jde především o vlastníky domů v romských ghettech. Stačí totiž, aby si soukromník od města koupil nemovitost, ve které se soustředí sociálně vyloučení lidé. Dobrý obchod pro podnikatele vznikne, když města nejjednodušším způsobem vyřeší problém s lidmi z okraje společnosti. Zřídí pro ně ubytování ve vybydlených domech, které později prodají s odůvodněním, že dosud do těchto budov plynuly městské peníze. „*Noví majitelé pak nájemníkům okamžitě zvýší nájemné. Vědí, že jejich nájemníky nikdo jinde neubytuje,*“ upozornil koncem srpna ředitel plzeňské pobočky Člověka v tísní Tomáš Hirt.

Ivan Veselý vyzval k odvolání Jozefa Baláže. Místopředseda Rady vlády pro záležitosti romské komunity oslovil ministra pro místní rozvoj Jiřího Čunka kvůli odvolání Baláže z Rady proto, že Baláž měl selhat jako prostředník mezi Radou a ministerstvem při přípravě integrace Romů. Baláž Veselého kritiku odmítl.

Ústí nad Labem se potýká s přílivem sociálně slabých obyvatel. Jde především o čtvrt Předlice. Podle odhadů tam žije několik tisíc lidí na okraji společnosti. Jak oznámil 4. září mluvčí ústecké radnice, město nechalo zpracovat projekt revitalizace čtvrti a získalo na něj i 10 milionů korun ze státní kasy. Jednou z novinek má být instalace policejních kamer, sledujících situaci v oblasti.

Ladislav Bílý kritizoval premiéra Mirka Topolánka. Bílý, výkonný tajemník Grémia romských regionálních představitelů se obává, že Topolánkova slova mohou povzbudit extremisty k útokům na Romy. Premiér uvedl, že příčinou zvýšení počtu romských žadatelů o azyl v Kanadě je spíše než porušování lidských práv v Česku jejich ekonomická situace.

Dne 3.-4. září jednalo v Praze Středisko integrace menšin. Na konferenci střediska dorazil také ministr školství Ondřej Liška. Střediska začala vznikat na podzim roku 2006 a dnes působí v Praze, Mostě, Olomouci, Brně, Opavě a Karvině.

Předává Kanada osobní údaje uchazečů o azyl dalším zemím?

Agenti kanadské vlády, kteří působí na kanadských hranicích, údajně dodávají osobní údaje o uchazečích o azyl v Kanadě zastupitelským úřadům zemí, z nichž žadatelé pocházejí. To může potenciálně ohrozit tyto osoby v jejich vlasti. S odvoláním na zahraniční diplomaty v Kanadě o tom koncem srpna informovala agentura The Canadian Press

(CP). Ta ve svém článku citovala z rozhovoru s prvním tajemníkem a vedoucím konzulárního oddělení české ambasády v Ottawě Karlem Hejčem.

Kanadské ministerstvo pro občanství a přistěhovalectví však uvedlo, že ambasádám podobné údaje nepředává, pouze prý v těch situacích, když o kontakt požádá samotný uchazeč o azyl. **(rh podle Romea)**

Demonstracija kontra rasismoske Rokycanate

Kurke 24. 8. 2008 avile ureder sar jekh šel Roma pre demonstracija kontra le neonacistenge. Avile pal koda, so pes ačhila sombatone 23. 8. 2008, kana o neonacisti pale marde le Romen, maškar lende the jekha romňa trine čhavorendar. Marde la kavke zorales, kaj la ile andre špitala. Kada savoro sas organizimen mariben, saveha avile o neonacisti pro Roma andre karčma Ural. Anglunes marde le gadžen save ode keren buči vaš koda, kaj andre karčma muken le Romen, u palis chudle te marel le romane čhaven the čhajen. Koda so hin chudlo pre kamera sikavel.

Kaj kada so o neonacisti kerde, sas anglal kisitimen, planimen the organizimen mariben pro Roma.

Kada nasas pešo soha pes o neonacisti Rokycanate sikhaven. Imar anglunes sas andro foros pal o fali skirimen nacisticka simboli, palis pes kada sikhadža pro fali la khan-

gerake, kaj phiren o Roma u kaj hin romano rašaj. Savoro kada hazdľol imar telo duj berš. O limale neonacisti rakinen le Romenge všadzi, kaj len dikhen, hine pro Roma agresivna u nabajinen kolestar či oda hin džuvľi, murš, terno abo phuro. Kajča sar imar andro Roma avila e choľi, phende peske kaj oda kavke dijader nadžal. Savore jekhetanes phende, kaj džana andre demonstracija.

Paš e karčma Ural, kaj sombatone avle o neonacisti pro mariben, avile pherdo Roma andre savore berša. Sas ode terno, phureder the o phure. Džuvľija, murša, čhavore. E atmosfera sas zorali, le muršen sas choľi u le ternen sas andro vasta cile the palki. Kajča o phureder takoj phende, kaj kada nači domukhen. O Roma nadžan pro mariben, o Roma džan te sikhavel sar len nane smirom khatal o rasismus the neonacismus. Palis savore džanas le dromeha andro foros u zoraha viči-

nenas „stop rasismu“. Sas andre kada bari zor u the pro transparenti sas skirimen, kaj te ačhaven le rasisten. Sar avile o Roma andro foros paš o „kruhovýobjezd“, perdal savo phiren o motora andro foros, chudle ode o Roma te phirel avke, kaj o motora našči džanas dijader, u mušinde te terdžol pro than. Kada kerenas jek-hora, u pre kada dikhenas o phandle, kajča nič le Romen našči kerde, bo savoro sas mište organizimen bi bala-mutake. Vaš oda navila nič bibachtalo, nasas ode konfliktos la policijaha aňi le gadženca, hjaba kaj ode sas talam 20 policajta. Varesave gadže kerenas pro Roma vika, u phenenas kaj le Romen nane angle soste te kerel demonstraciji the protesti. Kajča kada le neonacistenge kampel, chuden pes olestar u phenen, kaja savore gadže lenge den peskero vast, u kada phenen the pre koda, kana o uradi nakeren peskeri buči avke sar kampel. **Dezider Giňa**

Protirasistická demonstrace v Rokycanech

Asi stovka rokycanských Romů se v neděli 24. srpna sešla k antifašistické demonstraci. Stalo se tak po opakovaných útocích neonacistů, kteří dokonce zkopali bezbrannou romskou ženu. Napadená matka tří dětí skončila v nemocnici. Poslední organizovaný útok na Romy provedla v sobotu 23. srpna skupina třiadvaceti neonacistů v restauraci Ural, kde se Romové scházejí. Neonacisté vtrhli do restaurace, fyzicky napadli obsluhu za to, že obsluhuje Romy a současně zaútočili na romské hosty. Ze záznamu průmyslové kamery vyplývá, že se jednalo o předem promyšlený, naplánovaný a organizovaný útok.

Aktivita rokycanských neonacistů zesílily asi před dvěma lety. Tehdy se začaly objevovat na zdech nacistické symboly, nápisy hanobící Romy, pravicoví extremisté

Romům nadávali. Zaznamenány byly fyzické útoky, o jednom z nich jsme informovali v našem časopise. Nedávno nacisté svými symboly pomalovali zdi pravoslavného kostela Nejsvětější Trojice, kde se schází Romové a duchovním správcem je romský kněz. Po všech těchto událostech došla Romům trpělivost a rozhodli se vyjít do ulic.

Před restaurací Ural, kde došlo k sobotnímu napadení, se sešli Romové všech věkových kategorií. Malé děti v doprovodu rodičů, starší i staří Romové, ženy, muži. Atmosféra byla napjatá, plná emocí a vzrušení. Několik mladíků se objevilo s klacký a pálkami, ale pořadatelé je přesvědčili, že akce musí být nenásilná a pokud se jí chtějí zúčastnit, musí klacký a pátky odhodit. Pak už se demonstranti

vydali ulicemi směrem do centra. Cestou burácelo jejich volání „stop rasismu“ a také nápisy na transparentech volaly po zastavení rasistů. Za doprovodu městské policie došli demonstranti k městskému kruhovému objezdu. Zde více než hodinu chodili v kole po vyznačených přechodech pro chodce a tím zpomalili průjezd vozidel kruhovým objezdem. Situaci sledovalo asi 20 policistů. Díky dobré práci organizátorů nedošlo k žádnému vyhození situace a policisté nemuseli zasahovat. Někteří neromští obyvatelé města se však domnívají, že Romové nemají důvod, aby organizovali podobné protesty. Neonacisté takový postoj veřejnosti vítají a považují jej za vyjádření podpory stejně tak jako nedostatečnou práci odpovědných orgánů a institucí. **Dezider Giňa**

Nevšední letní zážitek / So dikhlom, so predžidžilom ľinaje

Sochař Jaroslav Cicko se svým dílem a také zdrojem inspirace.

Foto: MRK

Na nádvoří Muzea romské kultury jsem koncem června s hrdotí pozoroval, jak pracuje Jaroslav Cicko, Ivan Berky-Dušík, Ondřej Gadžor, Božena Přikrylová a Josef Brand.

Viděl jsem, jak chléb, dřevo, hlína, kámen či siporex nabývá tvaru nosu, ucha, ruky anebo nohy. Jak hmota dostává obrys lidské podoby a jak se nakonec promění v hudebníka, v kojící ženu s dítětem v náručí anebo v sochu muže v lidské velikosti. Viděl jsem, s jakou lehkostí vykonávají sochaři těžkou práci. Jak dlátem a kladivem, flexkou, pilkou či sekyrou vdechují mrtvému materiálu život. Nepracovali podle předlo-

hy, model viděla jejich duše, oči vedly jejich ruce a srdcem vytvořili postavu romského muže nebo romské ženy. Někteří umělci se při práci poranili a pokropili svůj model i vlastní krví.

Sochaři s klidem upřímně odpovídali i na otázky těch, kteří na ně s obdivem hleděli.

S jedním z nich, Jaroslavem Cickem, jsem se dal do řeči i já. Dozvěděl jsem se, kde všude už vystavoval svoje práce, že pracuje také na zakázku, ale že nejraději by měl všechna svoje díla doma na zahradě. Hovořil o svém životě, o rodině i o práci a já poznal, že je to vyrovnaný, upřímný a skromný

člověk. O Romech a o romské muzice mluvil skoro posvátně, srdce měl na pravém místě.

Na nádvoří muzea vládla přátelská atmosféra a i když jsem pozoroval práci sochařů dál, duchem jsem se ocitnul někde úplně jinde. Vrátily se mi vzpomínky na mého dědu, který uměl z kusu železa vykovat květ, na potulné romské herce, kteří za korunu rozdávali nám dětem i dospělým velké štěstí, radost a smích. Vzpomínal jsem na romské muzikanty, jak uměli roztancovat plné sály. Připomněl jsem si romské řemeslníky, kteří na trzích prodávali svoje výrobky, koryta, kartáče, košťata, krajky a záclony. A vzpomněl jsem si také na bylinkáře, léčitele, na věštky a vypravěče pohádek. V duchu jsem si říkal: díky bohu za tento den a za ten zážitek, díky bohu za to, že i já jsem Rom.

Andre amaro romano muzeum Bernate, avri pre dvora man tal'indžom le romane socharenca. Baripnaha dikhavas sar o roma o Jaroslav Cicko, o Ivan Berky-Dušík, Ondřej Gadžor, e Božena Přikrylová the o Josef Brand džanen te kerel peskri buči.

Dikhlom sar andro maro, andro kašt, andre čik, andro bar barol

nakh, kan, vast, či pindro. Dikhlom sar e hmota chudel silueta manušes-kri the sar pes latar ačhel lavutaris, abo džuvľi so del te pijel o kolin peskre čhavores. Abo dikhlom sar kerde ajsi bari socha, so has ajsi učo, sar te džido murš. Dikhlom sar lokes keren o sochara e phari buči. Sar le dlatkoha, le čokanoha, la flexkaha, la pilkaha, abo le tovereha džanen te thovel andro mulo materials o džživipen.

O sochy nakerenas pale e predloha, o modelis dikhelas lengri vodži, o jakha lidžanas lengre vasta u le jileha kerenas pozitura romane muršes-kri abo džuvľakri. Varesave mivisa (umělci) pes paš e buči the čhinde u peskre rateha takoj pokropinde peskro modelis.

O sochara čačikanes the žuže jileha vakerenas le manušenca pašal peste. Jekhe romeha davas duma the me. Has oda o Jaroslav Cicko, so kerelas o sochi barestar the siporexostar.

Dodžanľom man lestar, kaj všadzi, imar sikhavenas leskri buči, leskre sochi, kaj o manuša peske den te kerel ke leste sochy, the kaj by avlas moneki rado, te by savore sochi so imar kerdžas, avenas leste pale khere pre bar. Delas manca duma pal peskro džživipen, pal peskro fajtos, pal peskri buči

u me pal e duma prindžardžom, kaj o rom o Cicko hin moneky lačho the pačivalo manuš. Pal o Roma the pal o romano bašaviben delas jilestar duma avka sar tebi vakerdžahas pal e biblija.

Avri pre bar has moneki lačhi the amaliko atmosfera (přátelská atmosféra). Dureder dikhavas sar keren o roma o sochi, aľe gondolinavas pre avreste. Leparavas mange pre mro papus, sar jov džanelas kotere trastestar te kerel luludı (květ), leperavas mange pro roma so džanenas te bavinel teatros. Phirnas gav, gavestar the vaš jekh koruna kerenas le čhavorenge le phurenge le ternenge bari kedva, bari radosca. Leperavas mange pro romane lavutara, sar bašavenas u pherdži zala gadže khelenas. Gondolinavas mange pro roma so pro tarhos bikenavenas o balaňa, o kefi ometli okrajki ozacloni. Leperavas mange the pro manuša so prindžarenas savi čar sascarel, pro vrasci (léčitel), pro veščı (věšci) the so vakerenas o paramisa. Andre mri gođı mange gondolinavas, palıkerav le Devleske vaš adadživesutno džives, vaš oda so adaj zadžidžılın, palıkerav le Devleske vaš oda, kaj the me som Rom. **Gejza Horváth**

Ač zemřeli, přece k nám mluví

HODONÍN U KUNŠTÁTU – Na mši v Hodoníně u Kunštátu si v neděli 24. srpna na osmdesát lidí připomnělo výročí odjezdu posledního romského transportu z tamního sběrného tábora. Transport z 21. srpna 1943 přepravil zde shromážděné moravské Romy do vyhlazovacích táborů. „Ač zemřeli, přece k nám mluví“ – tak zhodnotil význam jejich obětí kněz Martin Kopecký.

„Má smysl si tyto věci připomínat? Zvláště dnes, kdy většina lidí bude žít olympijskými hrami?“

Nad památníkem se nesla píseň Denáš, more, denáš

Foto: Muzeum romské kultury

tázal se farář Církve československé husitské. Podle něj představují zmíněné události varování do budoucnosti. Kopecký ocenil přítomné jako „společensví těch, kteří nezapomněli“ a romský houslista Ivan Gašpar Hrisko zahrál v kapli romskou halgatu Slomas ánde kerdo (Byl jsem uvězněn).

O něco později na vzpomínkových shromážděních v nedalekém Žalově a Černošicích položili k pomníkům věnce ministryně Džamila Stehlíková, vládní úředníci Ladislav Goral, Jan Litomiský,

Andrej Sulitka, představitel brněnské Židovské obce Pavel Fried a mnoho představitelů lidskoprávních organizací. Pozornost novinářů přitahovala hlavně průvodkyně Muzea romské kultury Reghina Marunthelu, oblečená se svou vnučkou v tradičním oděvu rumunských Romů.

Helena Danielová z muzea, které akci pořádalo, přečetla účastníkům vzpomínky bývalé vězeňkyně, historik Michal Schuster popisoval poměry v táboře. Moravské Romy zde hlídal český personál, mezi dozorcí se však nacházeli také němečtí Sintové.

Z řady projevů se vymykala řeč předsedy Společensví Romů na Moravě Karla Holomka. Kritizoval některé mladé Romy, kteří se nezajímají o historii romského holocaustu a vzpomínek se neúčastní, i když současné neonacisty považují za největší hrozbu. „Nevidím tu také tváře takzvaných velkých romských vůdců. Otázka zní: unikají jim tyto souvislosti nebo je to pole, které přenechali jiným, protože necítí šanci být v popředí událostí? Možná až zrestárnou, budou se stydět,“ vyčítal Holomek.

Shromáždění na Žalově zpestřili starou romskou písní Denáš, more, denáš (Utíkej, chlapče, policajti přicházejí) houslista Ivan Gašpar Hrisko a zpěvačka Emilie Machálková. **Pavel Pečínka**

Kidipen le bordoske ERTF andro Karlovy Vary

Akana džal zoralo vakeriben pal koda, kaj nevo kidipen le bordoske Evropakero Romengero the Phirutnengero forumo (ERTF) te avel andre Čechiko. Kada hin buči khatal o Gremium romských regionálních představitelů (GRRP), save thode mangipen andro sekretariatos ERTF andro Strasburk. Džal pal koda, kaj o manuša khatal o bordos te prindžaren e situacija savi hin le Romen andre Čechiko, lengeri integracija andre majorita the koda, savi hin e implementacija pre dokumentacija khatal o evropska instituciji. Kavke sar phenel o Ondřej Giňa, savo hino manuš khatal o bordos, kada pes del te dovakerele the te kerel the angle koda, kaj andro programos le bordoskero hin zorale phučibena pal e situacija le Romenge andro Čechiko, Slovensko, Ungriko, Ukrajina the Polčiko. „O manuša khatal o bordos kamenas te avel

andro džido kontaktos le romane liderenca, u lendar pes te dodžanel savoro so hin andre situacija le Romengeri kode, kaj dživen,“ phenel o Giňa.

Kampel te dikhel, kaj o manuša khatal o bordos hine delegimen khatal o phuva u paš oda hine khatal o zorale internacionalna romane organizaciji. O Rudko Kawczynski, presidentos ERTF the šeralo le bordoskero, hino khatal Němciko, u kerel andro Roma National Congress, Miranda Vuolasranta hiňi khatal Finsko, u kerel andro Evropakero romano informačno centrum ERIO, Stanislaw Stankiewicz hino andal e Polčiko, u kerel presidentos andre Internacionalno Romani Unia IRU, Nezdet Mustafa hino khatal e Makedonia u hino poslanecos andro parlamentos, Alexander Filipov hino khatal e Bugaria, u kerel naměstos le ministroske, Soraya Post hini khatal o Švedsko,

u kerel andre Internacionalo organizacija pal o romane džuvlija IRWN, Gheorghe Raducanu hino khatal e Rumunia, kaj kerel andre romaňi parlamentno politicko sera, Sebihana Skenderovska hiňi khatal e Makedonia, kaj kerel andro Romano Nacionalno Centrum.

O Ladislav Bílý, tajemnikos khatal o GRRP kije kada phenel: „Šajipen andre koda, kaj amen dikhaha le manušenca khatal kajci phuva hin amenge bari bacht. Šaj amenge phenaha pal savorosoro džanas, prindžaras u jekhavrestar šaj sikhľivas. Andre peskeri buti prindžardžom le Romen andre Polčiko, Němciko, Ungriko the pre Slovensko, u sakovar paš koda prindžaravas vares nevo, u sakonstar vareso sikhľivavas, so mange palis pomožinelas andre miri buči. Kada amenge savorenge but kampel, u kajse kidipena amen savoren šaj but zorales barvalaren andre amaro džaniben.“ **Dezider Giňa**

Výkonný výbor ERTF jednal v Karlových Varech

V současnosti se intenzivně jedná o tom, aby se příští zasedání Výkonného výboru Evropského fóra Romů a Travelerů (ERTF) uskutečnilo v České republice. Jde o iniciativu Grémia romských regionálních představitelů (GRRP), kteří tento návrh zaslali sekretariátu ERTF ve Štrasburku. Cílem je, aby členové Výkonného výboru ERTF získali osobní zkušenosti a poznatky o situaci českých Romů, jejich integraci do společnosti i o tom, jak se v praxi daří uskutečňovat návrhy, doporučení a směrnice evropských institucí. Podle Ondřeje Giňi, člena Výkonného výboru ERTF, vychází tento návrh vstříc programu zasedání, kterým je otázka situace Romů České republiky, Slovenska, Maďarska, Ukrajiny a Polska.

„Členové výboru by měli být v živém kontaktu s představiteli romských organizací a jejich prostřednictvím získávat informace o situaci Romů v jednotlivých zemích,“ říká Giňa k předloženému návrhu.

Nelze opomenout, že členové Výkonného výboru ERTF bývají delegováni z různých zemí a jsou zároveň představiteli významných mezinárodních romských organizací. Například Rudko Kawczynski, prezident ERTF a předseda Výkonného výboru ERTF je delegátem z Německa a představitelem Romského národního kongresu, Miranda Vuolasranta zastupuje Finsko a Evropské informační centrum ERIO, Stanislaw Stankiewicz je delegátem z Polska a prezidentem

Mezinárodní romské unie, parlamentní poslanec Nezdet Mustafa zastupuje Makedonii, náměstek ministra Alexander Filipov je delegátem z Bulharska a Soraya Post ze Švédska hovoří za Mezinárodní organizaci romských žen IRWN.

Ladislav Bílý, výkonný tajemník GRRP k tomu dodává: „Možnost setkat se a jednat s romskými evropskými politickými představiteli je příležitost vzájemně se informovat, osobně se poznat a inspirovat. Sama skutečnost, že se setkáme s romskými představiteli z tolika zemí, je užasná. Za dobu svého působení v romském hnutí jsem měl možnost navštívit Romy v Polsku, Německu, Maďarsku, na Slovensku a vždy to byla setkání, která mě obohatila v poznání i znalostech.“ **Dezider Giňa**

komentář

Škola otvírá Romům dveře do světa. Budou ale puštěni dál než za humna?

PAVEL PEČÍNKA

Přípravné ročníky pro předškoláky, pomalý, ale přece jen postupný odklon od umísťování Romů do zvláštních škol, asistenti ve třídách, výuka romštiny, nejruznější vzdělávací a rekvalifikační programy, snaha dostat Romy do určitých povolání, kde by působili jako příklad k nápodobě – tím vším se dnes snaží většinová společnost házet řadě příslušníků menšiny záchranné lano. Výsledek? Na ulicích spatříme romské dělníky, média přináší svědectví o úspěších romských studentů, podnikatelů či umělců. Stačí ovšem tyto vzdělávací snahy na to, aby se většina Romů za několik generací prosadila do těch samých profesí, které dnes vykonávají Neromové? Aby se jejich sociální a ekonomické charakteristiky příliš neodlišovaly od neromské většiny, tedy aby došlo k úspěšné integraci?

Světové hospodářství a před ním couvající politika ovlivňují podobu naší společnosti tak, že od čím dál většího počtu lidí vyžadují celoživotní přizpůsobování. Přeloženo do manažerštiny – říká se tomu flexibilita. Ekonomové předpovídají: lidé se za prací holt budou muset častěji stěhovat, během života několikrát změnit zaměstnání, což nepůjde bez stále nějakých nových vzdělávacích kurzů a přeškolení. A mnozí odborníci přes vzdělání hned vysvětlí: aby sis, člověče, vzdělání víc vážil, měl bys platit, platit. Jakoby nestačilo podívat se už dnes na to, za co všechno některé školky i školy vybírají bokem všelijaké poplatky a na čem šetří.

Jistě, zabrzdit tenhle vývoj se nedá. S příležitostnou, nekvalifikovanou či málo kvalifikovanou prací se dlouhodobě uplatní málokdo, a pokud ano, tak za výdělek moc nepořídí. Tohle romští uchazeči o práci poznali na vlastní kůži. Proto se neobejdou bez čím dál náročnějšího vzdělávání a rychlého vyhodnocování přívalu informací. To však bude stát, nemluvě o špičkovém vzdělání, stále víc. Vyřeší tohle dilema, speciálně u Romů, systém stipendií a půjček? Vždyť i ty bude nutné jednou splatit, a mohou zatížit celou rodinu úspěšného absolventa na dlouhé roky.

A kdo naopak začne vyhrávat stále se zrychlující dostihy za úspěchem? Ti mladí, pohotoví, schopní cestovat, všude se rychle domluvit a bleskově najít a zpracovat informace, zvýhodnění při vstupu na startovní čáru rodinným zázemím, zabydlení v síti kontaktů a známostí, žijící ve velkoměstech. Mezi tuto bílou elitu občas pronikne pár Romů jako jedinců. Ale většina Romů? Vyjdou sice díky škole z labyrintu oprýskaných zdí a zaneřádných ulic a otevrou se jim dveře do světa. Až jimi však projdou, obávám se, že globalizovaná ekonomika je spolu s mnoha nemajetnými Čechy příliš daleko nepustí. I v případě úspěchu všech možných integračních snah je totiž uvidíme kvůli popsáním ekonomickým a společenským bariérám spíše v řadách kvalifikovanějších dělníků a pracovníků ve službách než mezi střední a vyšší vrstvou. Místo do širého světa se tak bohužel zatím dostanou jen kousek za humna.

Roma Cup 2008 vyhráli černošští studenti

Společensví Romů na Moravě se v letním čase rozhodlo změřit síly s dalšími romskými celky. Proto na sobotu 12. července sezvalo romská i neromská mužstva na turnaj v malé kopané Roma Cup 2008. Bitevním polem se stalo hřiště ve Sportovním areálu na Šámalově ulici u koupaliště v Brně-Zábřovicích.

Akci organizoval pod hlavičkou SRNM Josef Rafael zvaný Vinetou.

Kromě AC Roma SRNM si přijeli zakopat fotbalisté z Pardubic, Drom-Brno, FC Rom Star, Šala, FC Plachetka (Slovensko), hráči ze Vsetína, Liberce a Hodonína, ale také tým Real Brno, který

sestává vesměs z cizinců tmavé pleti studujících v Brně.

Turnaj začal nástupem družstev, pak se losovalo. Stylem každý s každým se odehrálo šestnáct základních zápasů. Dodržování pravidel hlídaly píšťalky Tomáše Arvaie a Josefa Rafaela. Nálada byla bojovná, přihlízející fandům hrála živá hudba z Hodonína, čekalo na ně pivo a grilované klobásky.

Trofej vítěze získal Real Brno, druhá případla mužstvu Šimonič, jako třetí skončila Šala. Odměnění byli také nejslušnější hráč (Plachetkovci), nejlepší hráč (Šala) a gólman (Šala).

Text a foto Zuzana Koblásová

Džamila Stehlíková: Agentura by neměla kráčet samostatně

Agentura pro sociální začleňování v romských lokalitách svou práci oficiálně odstartovala letos v lednu. Ministryně pro lidská práva a národnostní menšiny Džamila Stehlíková se po osmi měsících domnívá, že Agentura by měla mnohem těsněji spolupracovat se státem, neziskovými organizacemi a občanskou společností.

„Bude zajímavé zformovat skupinu našich předních odborníků a zástupců jednotlivých resortů. S nimi bychom dali dohromady koncept, jak sjednotit úsilí jednotlivých resortů, protože v některých se dějí přímo revoluční věci,“ sdělila Romano hangos ministryně.

Revoluční změnou měla namysli vznik nového odboru pro rovné příležitosti na ministerstvu školství, na němž se připravuje koncepce vzdělávání romských dětí. Stejně tak na ministerstvu práce a sociálních věcí se rodí postupy, týkající se motivace dlouhodobě nezaměstnaných. Stehlíková oceňuje i ministerstvo pro místní rozvoj, na němž nastal žádoucí přesun řady aktivit ve prospěch sociálně vyčleněných komunit směrem k obcím. „Tohle všechno bychom potřebovali zastřešit,“ řekla ministryně. Stehlíkovou zmiňovaná skupina odborníků by nebyla součástí Agentury: „Šlo by o think tank, pracující na sociálním začleňování Romů, ale jeho impulzy by se dotýkly všech resortů včetně Agentury.

Agentura je pouze tím subjektem, který tým svolá.“

Ministryni inspirovala organizace Člověk v tísni. Svolala seminář, kde hodně odborníků jednalo průřezově o mnoha různých tématech. „Zaujal mě nápad ředitele Agentury, že by se podobně mohli scházet lidé zabývající se integrací Romů a pracovat společně na problémech. Zásadami vlastního fungování počínaje přes způsob začleňování Romů a praktickými výstupy konče,“ vysvětlila Stehlíková.

Podle ní by bylo dobré vyslyšet názory nejenom členů všech resortů a občanské společnosti, ale i neziskovek a ze všeho nejvíce samotných Romů. A co ministryně očekává od Agentury v nejbližší budoucnosti? „Teď je zapotřebí znovu se nadechnout, zastavit se, učinit jakousi sebe-reflexi. A pak vytyčit další cestu, kde by už agentura nevystupovala a nekráčela samostatně, ale měla by za sebou i po boku ostatní složky státu, neziskovek a občanské společnosti.“ **Pavel Pečínka**

Romská píseň v letní pohodě

Už čtrnáctý ročník tohoto festivalu v Rožnově pod Radhoštěm proběhl skutečně v prázdninové pohodě. Přítomných asi 300 diváků se dobře pobavilo.

Trochu úsměvně festival zahájili za sebou seřazení politici: od ministryně Stehlíkové přes pár ministerských náměstků a ředitele odborů až po lokální veličiny, kteří všichni krátce a stručně (ještě že tak) prohlašovali romskou kulturu za skvělou a nehodnou více slov, protože hudba mluví sama za sebe.

Řekněme si však raději, co bychom od festivalu této kategorie mohli a měli právo očekávat.

Tedy já bych od festivalu romské písně očekával, že přijde s kvalitními vystoupeními hlavně romských kapel. Spřátelené folklorní kapely tam patří také, už kvůli srovnání, ale také proto, aby slogan o přátelství nebyl jen planým heslem. A ovšem, festival musí zaujmout vždy alespoň trochu něčím novým a neotřelým.

Ten první úkol Romská píseň 2008 splnila celkem úspěšně, až na několik drobných maličkostí. Mezi ně patřilo vystoupení slovenského souboru Kokavakere Lavutara. Tento soubor se svými dvěma manželskými zpěváky Sendreiovcí považují za dobrý, ba přímo skvělý: mnoha divákům se vystoupení evidentně zamlouvalo a přivádělo je mimoděk do rytmického pohybu. Přece však bylo možno pozorovat jistou bezradnost ve vytváření něčeho neotřelého. Jistou chvíli jsem se přistihl, že se prostě nudím. Ambice tohoto souboru sahají jistě výš.

Zastavím se u Antonína Gondolána, který představuje spíš legendu českých evergreenů než romské písně. Je a byl vždy vnímán jako romský hudebník, a už tímto faktem a okolností, že je stále

populární i mezi hvězdami pop muziky, dělá pro romskou kulturu hodně. Zpíval z playbacku, a to se nemuselo stát. Mám však Tonda Gondolána rád a vím, že s kytarou dovede dobře zazpívat i romskou písničku. Pro to všechno, čím Romy proslavil, je mu možno tento drobný únik odpustit.

Dál už jen dobré body. Za nejlepší a nejoriginálnější vystoupení považuji Maria Biháryho, ten byl vítězem celého pořadu. Skvěle zapůsobili i muzikanti primáše Pupiho z Budapešti. Těm nelze vytknout nic. Pochvalu zaslouží také Jánošík a srovnání s romskými soubory pro něj dopadlo dobře. Nebo to bylo naopak? Zato jeho tanečnice a tanečníci byli bezkonkurenčně nejlepší v průběhu celého trvání festivalu, marná sláva!

Tradičně skvělý se předvedl i Romathan, lepší spíše po hudební stránce nežli po taneční, tam zůstává pořád stejný, žádné novum, ale co taky pro romské tanečnice a tanečníky vymýšlet? Nu, to je věc aranžmá, a i tady se meze fantazii nekladou, stačí se jen držet tradice a ostatní je věcí fantazie.

Ale přece jen malá poznámka – hlavnímu zpěvákovi bych rovněž doporučil poněkud změnit vystoupení. Co Romathan sleduju, ještě jsem za ta léta od něj neslyšel nic nového. Proti výkonu však námitky nemám.

Moderátorka Zuzana Vašková se snažila, a snahu je třeba ocenit. Jen ta romština jí nešla, ale to lze odpustit. Dodala však festivalu organizovaný průběh i mnoho zajímavých informací, přispěla k dobré náladě všech přítomných. Byla připravená a za to jí patří dík.

Festival je za námi a prázdniny taky. Ať žije festival Romské písně. **Karel Holomek**

Jediný letošní romský kandidát do Senátu zkouší svoje štěstí na Vysočině Zdeněk Guži: Tradice Romů pro mě nejsou mrtvé

Volby do Senátu se blíží. O přízeň voličů v nich usiluje i devětapadesátiletý Zdeněk Guži, který zkouší úspěch v okrsku č. 15 na Pelhřimovsku. Vyučil se elektrikářem, v období 1971 až 2000 byl zaměstnán v armádě, studoval na Pedagogické fakultě v Nitře. Od roku 2006 je zástupcem ředitele Střední odborné školy sociálně-právní v Jihlavě. Patřil k zakladatelům Romské občanské iniciativy (ROI), roku 1990 za ni byl zvolen poslancem České národní rady. Protože je jediným romským kandidátem, Romano hangos ho důkladně vyzpovídalo.

Pokud vstoupíte do Senátu, na které věci se zaměříte? Co speciálního hodláte udělat pro Romy?

Zůstávám realistou. Je zřejmé, že prostor pro změny existuje v oblasti vzdělávání, kde bych chtěl více podpořit romské pedagogické asistenty a nulté ročníky. Tam si myslím, že s ministrem Ondřejem Liškou můžeme nalézt shodu. Považuji za důležité také více motivovat rodiče romských dětí k tomu, aby své potomky posílali do škol.

Pokud jde o zaměstnanost, musíme se více zaměřit na odborné vzdělávání. Věřím, že pokud jde o diskriminaci, se kterou se bohužel stále setkáváme, bude účinným nástrojem antidiskriminační zákon, který byl ve vládě prosazen. Jistě by se dalo také hovořit o lepším motivačním systému pro ty subjekty, které pomohou zaměstnat dlouhodobě nezaměstnané.

V oblasti bydlení tu vznikla agentura, která má zlepšit situaci v romských ghettech. Svou úlohu musí sehrát i ministerstvo pro místní rozvoj. To v minulosti mělo řadu programů, v rámci kterých mohly obce revitalizovat svůj bytový fond a stavět nové sociální byty. Bohužel jen malá část obcí tuto možnost využila a pokud ano, tak ne ve prospěch Romů nebo dalších znevýhodněných lidí.

Působil jste v zahraniční misi SFOR v Bosně. Dostal jste se vy osobně či vaše jednotka do nebezpečných situací?

Mým úkolem bylo doprovázet velitele na různá jednání. Zejména při těchto přesunech jsme museli být velice ostražití a pozorně sledovat dění v okolí.

Jak vypadaly vztahy mezi nepřátelými bosenskými národnostmi v oblasti, kde jste působil?

V roce 1999, kdy jsem na misi v Bosně sloužil, byla situace dost

napjatá. Spory a etnická nenávisť mezi bosenskými Srby, Chorvaty a Muslimy přetrvávaly a přetrvávají dodnes. Vyhánění z domovů se dotklo i Romů.

Musel jste někdy čelit nějakým averzím od členů vaší vojenské jednotky nebo od místního bosenského obyvatelstva kvůli tomu, že jste Rom?

V mé jednotce a celkově v ozbrojených silách jsem se s ničím takovým nesetkal. Pokud jde o místní obyvatele, tak mám spíš dojem, že mi uniforma zjedнала jistý respekt. Navíc české vojáky tam obyvatelstvo vnímalo přátelsky díky vztahům v dobách minulých. Byl jsem iniciátorem v organizování mezinárodní soutěže dětí v kreslení. Šlo o velice zajímavou zkušenost: poznat dětské myšlení v tak konfliktních oblastech a situacích.

V čem podle vás spočívají příčiny neúspěchu romských stran a iniciativ, kterých se začátkem 90. let objevilo mnoho a dnes už jich funguje jen hrstka?

Neřekl bych, že šlo o neúspěch. ROI prosadila řadu věcí, které dosud přetrvávají: romští asistenti a úředníci na ministerstvech existují také díky krokům, které započala ROI, a stejně tak i romská rada na Úřadu vlády. K úspěchům ROI se dá započítat, že kongres Mezinárodní romské unie (IRU), kde došlo k vyhlášení romského národa a který i českým Romům přiznává status národnostní menšiny, se uskutečnil v Praze. Pokud jde o emancipační proces, šlo o důležitou dějinnou etapu Romů. Dnes už je ale situace jiná. Romové by se měli více angažovat v majoritních politických stranách a organizacích ať už jde o odbory, policii, armádu či média, a nečekat, až co jim stát poskytne.

Žili vaši předci v osadách na Slovensku, jste původem olašský Rom či je to ještě jinak?

Jsem původem slovenský Rom. Pocházím od Zvolena a vyrůstal jsem v romské osadě v Surovcích, kde dodnes žijí moji příbuzní. Od roku 1969 ale žiju v Čechách.

Dodržujete nějaké romské zvyky a tradice?

Určitě, romské tradice pro mě nejsou mrtvá věc. Moje romství se projevuje v tradičních křtinách a svatba mých dětí se nesla v romském duchu.

Podle názorů plzeňských antropologů Marka Jakoubka a Tomáše Hirta prý velká část romské kultury může za chudobu a zaostalost Romů. Co vy na to? Které zvyklosti romské kultury vidíte jako nejvíce pozitivní, a které by podle vás bylo lepší oslabit?

Bohužel doposud jsem neměl možnost do detailu studovat jejich publikace. Ale podle těch informací, které mám, si myslím, že je nutné o této věci diskutovat a že to, co tvrdí tito pánové, není zcela pravda.

Kterých romských osobností si nejvíce vážíte?

Je to Ceferino Jiménez Malla zvaný El Pelé. V době, kdy republikánská armáda ve Španělsku pronásledovala duchovní, byl El Pelé zatčen a uvězněn za to, že schovával a chránil ve svém domě mladého kněze. Ve vězení mu vojáci nabídli, že ho propustí, pokud se veřejně vzdá své víry a zbaví se svého růžence. El Pelé však odmítl. Tak byl v srpnu 1936 zastřelen popravicí četou, jeho tělo spaleno a pohřbeno do neoznačeného hrobu. Roku 1997 ho papež Jan Pavel II. blahořečil.

V předchozích letech jste kandidoval v parlamentních volbách 1998 za lidovce, v roce 2002 za Stranu pro životní jistoty, letos jste senátním kandidátem Strany zelených. Mohl byste porovnat tyto strany ve vztahu k Romům?

Lidovci sice podporují rodinnou politiku, ale nemají jasný program týkající se Romů, SŽJ se dotkla romské otázky, ale bohužel nemá žádný vliv a tudíž ani možnost Romům pomoci. SZ se v otázce lidských práv i pomoci Romům angažuje dlouhodobě a nyní má politickou moc dosáhnout dílčích změn.

Otázky kladl Pavel Pečínka

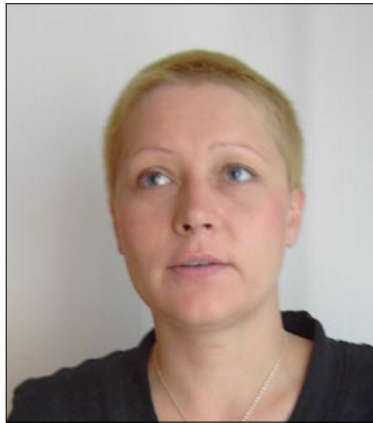

Čech a Rom v uniformě SFOR. Spolu pomáhali hasit nepřátelství mezi Srby, Chorvaty a Muslimy.

Foto: Archiv Z. Gužiho

Romano hangos se obrátilo na několik romských a pro-romských aktivit s anketní otázkou: Co změnit ve školách, aby Romové mohli dosahovat lepšího vzdělání?

Martina Brzobohatá

Od roku 2003 pracuje v organizaci Jekhetani Luma – Společný svět jako ředitelka a sociální pracovníce. Patří do pracovní skupiny pro osoby ohrožené sociálním vyloučením na střeďočeském Krajském úřadě, loni působila též na ministerstvu práce a sociálních věcí jako členka skupiny pro rozvoj sociálních služeb.

Vnímám mezery ve vzdělání mnohých pedagogů a v postoji konkrétních lidí. Stále se ví málo o historii i současnosti Romů, o příčinách sociálního vyloučení a možnostech prevence. S postojem některých vyučujících, hraničícím s rasismem, jsem se já i mnozí mí známí setkali také na vysokých školách. Tedy tam, kde se vzdělávají pedagogové, kteří jsou pak v přímém kontaktu s Romy jako jejich učitelé. Ti osvětlení to mají v praxi těžké – musí totiž čelit jednak odporu svých kolegů a části veřejnosti, přímo rodičům svých žáků z majority i samotných žáků, ovlivněných výchovou z rodiny.

Nebylo by asi marné provést rozsáhlý sociologický výzkum na toto téma a na základě výstupů z něj navrhnout a zavést konkrétní změny, zacílené na větší informovanost a změnu postoje k Romům. V ideálním případě by se jednalo o komplexní, systematický a dlouhodobý vzdělávací projekt zaměřený na pedagogy, žáky a studenty, jejich rodiče i širokou veřejnost. Dokonce si takový projekt umím představit.

Ivan Veselý

Zakladatel a předseda sdružení Dženo a místopředseda Rady vlády pro záležitosti romské komunity.

To je velmi zjednodušená otázka, na kterou neexistuje jednoznačná odpověď. Pokud jde o vládní úroveň, systémová opatření se již připravují. Ve školách je potřeba víc pedagogických asistentů, pomohlo by, kdyby se snížil počet žáků v jednotlivých třídách. Žáci by měli být motivováni, musí vidět pozitivní vzory, škola má povzbuzovat navazování interetnických kontaktů a děti motivovat.

Především ale samotná romská rodina by se měla více zajímat

o školní docházku svých dětí a být nápomocná při řešení jejich každodenních problémů.

Božena Kalinová

Ředitelka zlínské Společnosti dobré vůle ARGO, která provádí terénní práce v romských lokalitách ve Zlínském kraji.

Především sami rodiče by měli mít zájem na vzdělání vlastních dětí. Romské děti v mnoha rodinách vzhledem k sociálnímu postavení svých rodičů mají velmi odlišné podmínky než ostatní.

Prospělo by, kdyby si jejich třídní učitelé zjistili, v jakých podmínkách vlastně žijí, a vzali v úvahu, že nemohou za to, kde se narodili. Při výuce by měli učitelé vycházet ze zjištěné situace a věnovat takovým dětem individuální pozornost hlavně na začátku školní výuky, kdy je to pro ně nejdůležitější.

Rozhodně by malí Romové neměli být vyčleňováni ze školních kolektivů například vzhledem k neúspěchům ve výuce, které se mohou na začátku školní docházky objevit. Vyučující by je měli naopak trpělivou a profesionální prací dovést k dobrým výsledkům.

Například děti nemohou za to, že nemají pomůcky nebo vypracované úkoly, protože to po nich doma nikdo nevyžaduje a v mnoha případech jim rodiče ani nemohou s úkoly pomoci.

Pokud budou mít děti dobré rodiče a dobré, vzdělané a profesionální učitele, dosáhnou na dobré vzdělání.

Miroslav Kotlár

Dříve působil mj. jako romský koordinátor na magistrátu v Liberci, nyní je ředitelem Libereckého romského sdružení. Veřejnosti se představil jako Martin Duna ve filmu Indián a sestřička.

Když pomínu, že ve školách je stále opomíjena odlišnost daná prostředím, ze kterého romské dítě do školy přichází, pak by změna měla přijít v samotném vnímání dítěte jako takového. Šesti- či sedmileté dítě určitě neřeší, zda je či není Rom. Okamžitě po nástupu do školy ho spolužáci, často v čele s učitelem, zařadí do jakési škatulky, která mu také předurčí jeho další osud. Takové dítě je pak postaveno před problém, který je nálehavější než vlastní škola. Najednou se musí vyrovnat s tím, že je okolí nepřijímá, že je spolužáci odstraňují, že se ocitlo v nepřátelském prostředí. Na zvládnutí této situace má k dispozici „pouze“ svůj šestiletý rozum a nepřijde-li pomoc „zvenčí“, je ztraceno. Šestileté dítě tak musí poprvé řešit nálady vůči Romům, které si spolužáci s sebou přináší z domovů.

Sám mám takovou osobní zkušenost. V šesti letech jsem přiběhl ze školy domů a s pláčem jsem si oči

začal stěžovat, že mně ve škole nadávají do Cikánů. Otec mi na to tehdy odpověděl: „Vždyť ale ty jsi Cikán!“ V tu chvíli se mi zhroutil celý svět, protože každé dítě chce patřit mezi ty oblíbené, úspěšné. Romské dítě tak musí jen bezmocně přihlížet tomu, jak je okolí zařadí do skupinky těch, na které se jenom nadává. Já měl to štěstí, že mi otec citlivě vysvětlil, že být Romem neznamená být něčím méněcenným a že pokud s tím má někdo problém, pak je to jen a jen jeho problém. Ale ne každý má to štěstí, aby mu to takto někdo vysvětlil.

Ve školách by měli zejména učitelé učit srdcem, nikoli diplomem a měli by pomáhat romským žákům při překonávání podobných negativních zkušeností. Takový učitel jistě bude sám hledat způsoby, jak pomoci malým Romům ve vzdělávání. Tuto pomoc také najde v podobě mnoha nabídek vzdělávacích aktivit pro pedagogy či ve spolupráci s dalšími organizacemi, které se touto problematikou zabývají.

Ivana Janišová

Pracovala v Praze jako psychologka Ligy lidských práv v projektu Prevence umísťování romských dětí do zařízení ústavní výchovy.

Nezáleží jen na asistentech pedagoga, kteří by měli působit především v základních školách běžného typu, nezáleží jen na vzdělávání pedagogů v interkulturní výchově a v přístupu k jiné sociokulturní skupině. Jde především o informovanost, vzájemné poznání, o odlišnou motivaci k výkonu a o práci s rodinou.

Minulost a špatné diskriminující zkušenosti předchozí generace romských žáků, kteří přijímali za samozřejmost zařazení do tehdejších zvláštních škol, to by chtělo rovnou jakousi širokou společenskou psychoterapii. Aby se postoj rodičů, kterým bylo právo na rovnocenné vzdělávání vlastně znemožněno, nepřenašel na děti. Začarovaný kruh je třeba rozseknout.

Eduard Sucharda

Řidič sanitky u firmy AM Trans Praha, náruživý čtenář časopisů Romano Voďi a Romano Džaniben a posluchač CD Romane gila.

Když jsem loni 7. listopadu odvázel pacienty po dialýze, měl jsem docela hlasitě puštěné romské písničky, protože jsem měl u sebe vepředu pana Gabča – Roma. Jeden gádžo na Kladně po nás proto hodil popelnicí a rozbil mi levou zadní lampu. Takže česká škola by měla kromě jiného naučit některé Neromy slušnému chování.

Jinak v českých školách by se mělo změnit to, aby Romům byla věnovaná zvýšená péče a nebyli tam odsunováni na druhou kolej. Rád bych se dočkal toho, že se

v nich zavede romština, aby Romové nezapomínali na svoje vlastenectví. Pal'ikerav tumenge. Ač devleha.

Stanislav Daniel

Učitel-metodik na Vyšší policejní škole a Střední policejní škole ministerstva vnitra v Holešově, místopředseda Demokratické aliance Romů ve Valašském Meziříčí.

Na školách s větším počtem romských žáků by měl povinně působit romský asistent, a to ve třech rovinách: pomáhat romským žákům, radit rodičům a komunikovat s nimi a úzce spolupracovat s pedagogickými pracovníky. Mnozí pedagogové by se měli oprostít od předsudků a měli by mít stejný přístup ke každému žákovi. Zejména na základních školách je nutné rozšířit výuku multikultury a v preventivních programech zdůrazňovat nebezpečí rasismu. Je nutné, aby tomu věnovali zvýšenou pozornost výchovní poradci a metodici prevence, kteří působí na všech základních školách.

Na semináři Vzdělávání romských dětí v České republice v Poslanecké sněmovně 17. března prohlásil ministr Ondřej Liška, že vzdělávání Romů je prioritou ministerstva školství. Byl jsem tam jediným přednášejícím Romem. Postrádal jsem přitom vystoupení některých romských asistentů, kteří zde měli možnost sdělit své poznatky. Nejsem si jist, zda stanovisko ministra znají ředitelé a pedagogové všech stupňů škol.

Štefan Tišer

Vede Sdružení Romů a národnostních menšin Plzeňského kraje (vzniklo v prosinci 2004, poskytuje sociální služby, organizuje volnočasové, vzdělávací, sportovní a kulturní akce).

Rasová segregace Romů v celé Evropě způsobila nenapravitelné škody mnoha generacím. Romům byl odepřen rovný přístup ke vzdělání a pracovnímu uplatnění. Problém segregovaného školství vyžaduje komplexní právní a vzdělávací reformu. Přestože mám romské asistenty a na základních školách existují přípravné ročníky, obecný problém segregace tady stále zůstává a neřeší se. Podle mě je nutné vyhodnotit výchozí situaci romské mládeže, navrhnout a pak aplikovat takové postupy, které dokáží změnit postoje ke vzdělání jak u mládeže samotné, tak i u jejích rodičů. Změnu si slibují od vytvoření metodik a školicích programů aplikovatelných v zemích Evropské unie. Snažil bych se také o dosažení etnické rovnováhy ve složení žactva škol a tříd v každé obci.

Zavedl bych povinné zápisy do většinových škol, ať už se jedná o žáky prvních tříd nebo absolventů speciálních škol, kteří chtějí pokračovat ve studiu. Má ideální vize spočívá v integrovaném školství, v posílení významu přípravných ročníků a pedagogických asistentů, nejen romských. (pp)

Novojičínský Hip hop dance

Dívčí taneční skupina Hip hop dance působí pod vedením trenérky a zároveň maminky paní Kačové v Novém Jičíně. V jejich tanečních sestavách se prolíná hiphopová muzika se sporty jako basketbal, baseball apod. Dívky pravidelně vystupují na městských slavnostech, v červnu vyhrály první místo v Hip hop battle. Jejich činnost podporuje v rámci projektu Amari familja – Naše rodina odbor rodinné politiky Ministerstva práce a sociálních věcí České republiky.

Diskuze – kniha návštěv
www.srnrm.cz/cz/guestbook.htm

Marek Podlaha: sázím hlavně na Lokální partnerství

O zhodnocení dosavadní práce Agentury pro sociální začleňování v romských lokalitách požádalo Romano hangos jejího ředitele Marka Podlahu.

Od vzniku Agentury uplynulo zatím jen málo času, ale přece jen bych vás požádal o bilanci. S jakými očekáváními jste do funkce ředitele nastupoval a co z nich se splnilo?

Ředitele dělám od 1. dubna 2008. Očekával jsem tvrdou práci, to se beze zbytku naplnilo, na druhou stranu Agentura byla od počátku pro mě velikou výzvou, možností stát u zrodu dlouhodobého řešení problematiky sociálně vyloučených lokalit, romských ghatt, chcete-li. Pro Agenturu bylo životně důležité nastartování činnosti v jednotlivých lokalitách, to se podařilo, důkazem budiž uzavřená Lokální partnerství ve všech 12 působistiích. Další částí přípravné fáze bude práce uvnitř Lokálních partnerství.

Vycházeli iniciátoři tohoto projektu také ze zkušeností s menšinovými ghettty v zahraničí?

Já jsem přímo u zrodu Agentury nebyl, ale domnívám se že ne.

Podmínky oblastí, na něž je Agentura zaměřená, se velmi liší. Které lokality budou podle vás představovat nejtvrďší oříšek?

Pravděpodobně oba mikroregiony, především Jesenicko, to je ovšem dáno charakteristikou této lokality, nikoliv neochotou partnerů.

Dalo by se přibližně říct, kolik je ve vašich aktivitách zahrnu-to samotných Romů, a také jak vypadá součinnost s místními romskými sdruženími v daných lokalitách?

To nelze opravdu odhadnout, ale principiální snahou bylo dovést do Lokálních partnerství všechny klíčové hráče, tedy i neziskové organizace, ať už romské či neromské. Charakterizovat přesně co je romská organizace a co ne, to je někdy obtížné. Agentura se Romům neuzavírá, naopak, jako jeden z hlavních principů naší práce byla od počátku spolupráce s Romy na všech důležitých činnostech.

Můžete zmínit některé romské osobnosti, ať už v místním nebo celostátním měřítku, jakési pozitivní vzory, s nimiž se Agentuře dobře spolupracuje?

Přímo v našem pražském týmu působí například Vojtěch Lavička, člen Rady vlády pro záležitosti romské komunity, a Iveta Demeterová z Nadace Dženo, Mario in Santy, bývalý novinář, či Ladislav Goral, kterého netřeba představovat.

Jak se na základě svých dosavadních zkušeností stavíte k názoru některých romských představitelů jako je Emil Ščuka nebo v zahraničí Rudko Kawczynski, že mnohem účinnější by bylo, kdyby si Romové řešili svoje záležitosti sami, a k opačnému názoru plzeňských antropologů jako je Marek Jakoubek a Tomáš Hirt, že jednotlivé skupiny Romů jsou natolik znesvářené a oddělené, že k práci mezi nimi je lepší specialista – Nerom?

Agentura stojí někde uprostřed těchto dvou – dá se říct – extrémních názorových proudů. Jedním z našich cílů je zlepšení soužití mezi romskou komunitou a neromskou komunitou.

Jak bychom ovšem tohoto cíle chtěli dosáhnout, kdybychom k němu směřovali pouze s jednou stranou? Neromská strana možná může nabídnout větší odbornost, ovšem romští aktivisté a terénní pracovníci zase lépe znají uvažování svých lidí a budou to především oni, kteří budou ovlivňovat myšlení a chování těch, co žijí v romských ghettech.

V médiích se často opakuje příklad Českého Krumlova jako lokality, která téměř nezná v romsko-neromských vztazích problémy jako jiná města. Na čem je založená zvláštnost tamní harmonie a dá se tento krumlovský zázrak přenášet i jina?

Těžko říct, nejsem znalý podrobné situace v Českém Krumlově, každopádně je pravda, že za komunistického režimu zde vznikla jakási výběrová sorta Romů. Ti problematičtí nebyli do města přijati, většinou se ocitli v přilehlých městech a vesnicích, kde takzvaný romský problém znají ve stejné podobě jako kdekoliv jinde v republice. Takže o přenášení nějakého krumlovského zázraku hovořit nelze.

Z řad některých proromských aktivistů – Neromů – jsem zaznamenal při vzniku Agentury hlasy, že bude mít malé pravomoci, nyní občas zaslechnu výtky, že Agentura má jen málo členů, že není příliš vidět atd. Považujete tuto kritiku za oprávněnou?

Agentura je v současnosti až do konce roku 2009 samostatným odborem Úřadu vlády. Z toho vyplývá, že nemá žádné pravomoci. Naši legislativci ovšem již pracují na návrhu zákona, který by měl statut Agentury řešit. O tom, jaká bude konečná podoba tohoto návrhu, je zatím předčasné hovořit. Jinak počet členů Agentury je daný, nemyslím si, že by byl tak malý, abychom nemohli naplňovat naše cíle. Agentura zahajuje změny, koordinuje různé aktivity na lokální úrovni, pomáhá při získávání peněz atd. Ovšem hnacím motorem změn jsou především samotní hráči obsažení v Lokálních partnerstvích, to je potřeba si uvědomit. Jinak si nemyslím, že by byla Agentura málo vidět, ale to navíc ani nebylo naší základní ambicí, my musíme pracovat, ne se zviditelňovat.

Olašští Romové, pokud vím, mezi sebe jen tak někoho nepustí, jsou uzavřenější, a také nejsou tak chudí jako velká část ostatních Romů. Oficiálně samozřejmě tyto věci přesně nikdo nesleduje, ale přece jen – jak vidíte šanci Agentury ovlivnit situaci i v olašských komunitách co se týče například drog?

U této komunity považují naše šance za minimální.

Otázky kladl Pavel Pečínka

Romové v krajských volbách 2008

Už to nepotrvá dlouho. Po ulicích bude vítr roznášet podzimní listů a ze všech nároží se zase budou zubit tváře politiků. V říjnu nás čekají volby do krajských zastupitelstev. Jak v nich největší politické strany pamatovaly na Romy? Umístily některé na svoje kandidátní listiny? Na to se Romano hangos zeptalo v jejich pražských centrálach.

Česká strana sociálně demokratická

Květoslava Kočová, tiková mluvčí ČSSD, zaslala přehled dřívějších i letošních kandidátů i s kontakty, a připsala: „Statistika to úplně není, ale nějaké kandidáty jsme v minulosti měli a teď také máme, ale ne ve všech krajích.“

Královéhradecký kraj

Radní města Jaroměř Rudolf Polák, e-mail: souziti@tiscali.cz, letos kandiduje i v krajských volbách.

Zlínský kraj

Rudolf Dočkálek, kandidoval za ČSSD v roce 2006 do zastupitelstva v Luhačovicích.

Bc. Stanislav Daniel, e-mail: danielstanislav@seznam.cz, člen ČSSD od roku 2008, zatím nikde nekandidoval.

Ústecký kraj

Jozef Holub, kandidoval za ČSSD v komunálních volbách 2006 v Děčíně.

Vojtěch Daňko, Štefan Kabur, kandidovali za ČSSD v komunálních volbách 2006 v Mostě.

Plzeňský kraj

Mikuláš Giňa, kandidoval za ČSSD v komunálních volbách 2006 v Rokycanech.

Ján Mucha, kandidoval za ČSSD v komunálních volbách 2006 v obci Kařez.

Moravskoslezský kraj

Vladimír Horváth, e-mail: srnm.frydek@tiscali.cz, kandidoval v komunálních volbách 2006 ve Frýdku-Místku.

Občanská demokratická strana

Vedoucí sekretariátu ODS Marta Šorfová o romských kandidátech nevěděla, poslala ale tabulku (viz níže) s podrobným výčtem Romů, kteří za ODS kandidovali v obecních volbách roku 2006 včetně údajů, který Rom se zastupitelem stal a který ne.

Pokud jde o nadcházející volby krajské, odpověděl také vedoucí mediální sekce ODS Milan Bouška: „Podle dotazů u našich regionálních sdružení nenachází se nikdo z Romů na kandidátkách do krajských a senátních voleb v letošním roce.“

Strana zelených

Na dotaz reagovala tisková mluvčí SZ Eva Rolečková: „Posílám životopis s fotografií kandidáta na 10. místě v kraji Vysočina za SZ pana Zdeňka Gužihy. Pan Guží kandiduje také na senátora za SZ ve volebním okrsku č. 15 (Pelhřimov). Pokud vím, není další romský kandidát, ale je teoretická možnost, že na vzdálenějších místech kandidátek se přece jen objeví – nevidujeme je podle toho, zda jsou nebo nejsou Romové.“

Komunistická strana Čech a Moravy

„Lituji, ale žádné romské kandidáty v těchto volbách – tedy krajských – nemáme,“ sdělila Monika Hoření, tisková mluvčí ÚV KSČM. „Pamatuji, že v komunálních volbách v roce 2006 kandidovala za KSČM romská kandidátka ve Znojmě paní Alena Gronzíková, která se, bohužel, nedostala do městského zastupitelstva.“

Křesťanská a demokratická unie – Československá strana lidová

Od lidovců přišly odpovědi dvě. „Bohužel Vás budeme muset zklamat – národnost kandidátů nesledujeme, tudíž Vám nejsme schopni dodat žádané informace,“ napsala Veronika Rejmanová z oddělení komunikace a analýz KDU-ČSL. „Naše kandidáty nerozdelujeme dle národnosti, ostatně tak to nevyžadují ani české zákony. Takže žádný přehled o tom, kdo z našich kandidátů je Rom či Nerom, nemáme,“ vysvětlil tiskový mluvčí KDU-ČSL Martin Horálek.

Sdružení nezávislých kandidátů – Evropsští demokraté

Romano hangos adresovalo svůj dotaz předsedovi SNK-ED Helmutu Dohnálkovi, hlavnímu manažerovi Jaroslavu Lískovcovi a organizační manažerce Dagmar Muškové. Žádné odpovědi se však od strany, nejvíce hovořící o důležitosti lokální a regionální politiky, nedočkalo.

Pavel Pečínka

Víte o nějakých dalších romských osobnostech, které se ucházejí o místa krajských zastupitelů? Nebo o Romech, kteří v zastupitelstvech, ať už obecních či krajských, pracují? Zprostředkujte nám na ně kontakt, rádi o nich a jejich práci napíšeme. rhangos@volny.cz

Oblast	Obec	Počet a umístění na kandidátce	Zastupitel	V radě	Jméno a příjmení
Brno	Brno-jih	1	ne		František Dirda
Brno	Brno-Bystrc	1	ne		Rudolf Zajda
Klatovy	Klatovy	1 na 22. místě	ne		Marcela Martínková
Nymburk	Lysá / Labem	1	ano	ano	Milan Horvát
Karviná	Orlová	1 na 21. místě	ne		
Nový Jičín	Šenov	1 na 1. místě	ano		
Benešov	Vlašim	1	ne		Stanislav Kováč
Ostrava	Mar. Hory	1 na 13. místě	ne		
Ostrava	Vítkovice	1 na 9. místě	ne		
Hradec Králové	Jaroměř	1 na 11. místě	ne		Petr Huňák
Louny	Domoušice	1 na 14. místě	ne		Margita Vidličková
Rakovník	Hořovice	1	ne		Dezider Gábor
Šumperk	Staré Město / Sn.	1 na 10. místě	ne		Štefan Gábor
Přerov	Lipník / Bečv.	1 na 16. místě	ne		Marián Sívák
Český Krumlov	Český Krumlov	1 na nevolitelném místě	ne		Milan Kotlár
Mělník	Spomyšl	1	ne		Gustav Páko
Mladá Boleslav	Ml. Boleslav	1	ne		Jozef Lakatoš
Mladá Boleslav	Benátky / Jiz.	1	ano		Jozef Hlucho
Za ODS celkem		18	3	1	

Romové na kandidátkách ODS v komunálních volbách 2006

JEDINÉ KURZY ROMŠTINY V BRNĚ Kde? V MUZEU ROMSKÉ KULTURY NA BRATISLAVSKÉ Probíhají od 29. září do 15. prosince, vedou je zkušení lektori, odborníci na výuku, romskou historii a kulturu.

Romština pro začátečníky

Po 15.00-16.30 (dle potřeb možno termín pozměnit)

První hodinu povede česká lektorka, účastníci si osvojí základní gramatiku, slovní zásobu, naučí se rozumět jednoduchým textům a audio ukázkám. Druhá hodina bude zaměřena na konverzaci a povede ji romský rodilý mluvčí.

Cena kurzu (10 lekcí a 90 min.) 900 Kč (V ceně není zahrnuta učebnice Romano Čhib za cca 250 Kč).

Romština pro mírně a středně pokročilé

Po 16.45-17.30

Hodina konverzace s rodilým romským mluvčím. Kurz bude zaměřen především na rozvoj komunikačních dovedností, nácvik praktických situací a četbu textů romských autorů. Chybět nebude samozřejmě audioprojekce a videoprojekce, přibližující romskou kulturu.

Cena kurzu (10 lekcí a 45 min.) 700 Kč

K romskému táboru patří romské písničky i čardáš

Martin Daňhel a jeho svěřenci pod srpnovým sluncem.

Foto: SRNM

POHOŘANY – SRNM letos pro romské děti připravilo pět dětských táborů: na chatě Slunečná na Bruntálsku, Podmitrově na Vysočině, v Ochozu a dva v Pohořanech.

Tábor v Pohořanech u Olomouce vedl student olomouckého gymnázia Martin Daňhel. Letos v půli srpna ho navštívilo 25 dětí od 6 do 18 let, většinou z Rýmařova.

Mezi nimi bychom našli mnoho stále těch samých, kteří se každoročně na tábor těší a nemohou si ho nechat ujít, ale přibyli i noví zájemci. Převážně šlo o Romy, zúčastnilo se ale i pár neromských dětí.

Budovu v Pohořanech, jakousi turistickou základnu, Společenství už tradičně pronajímá Dům dětí a mládeže Olomouc. Starousedlíky z okolí tábora si Martin Daňhel

chválí: „Žádnou averzi proti romským dětem u nich nevidím. Místní jsou na nás zvyklí, jezdíme sem každoročně, tudíž se s námi spřátelili. Kluci i děvčata z vesnice s námi hrají sportovní hry, přichází každý večer na diskotéku, dobrovolně se zapojují do her, jsme jenom rádi, že žádné konflikty nejsou.“

Na letošním táboře Martinovi svěřenci hodně soutěžili, konal se turnaj ve volejbalu a vybijené, děvčata hrála fotbal proti klukům. Podle toho, jak měli uklizený svůj pokoj nebo jakou aktivitu projevovali při soutěžích, dostávali účastníci tábora body. Sbírali houby, kreslili přírodu a vyzkoušeli si stezku odvahy.

Za nejzajímavější výlet považuje organizátor tábora túru na skalku s nedotčenou přírodou, vzdálenou od budovy asi čtyři kilometry. „Nejvíce se ale děvčata vyřádila u rybníku.

Soutěžilo se ve skoku do dálky, trénovala se šipka do vody, měřilo se, kdo nejdále doplave pod vodou,“ popisuje letní dovádění Daňhel. Ceny vítěze neminuly. Nejvíce zaujal „*psí skok do vody*“, který napodobila devítiletá holčička a získala tak první cenu. Děti také navštívil silák – lamač železa Ali Morovič, na jehož vystoupení jen tak nezapomenou.

Nezapomínají ale organizátoři připomínat dětem romské tradice? „*Kdepak. Mluví se zde romsky, i když jen občas. Zpíváme romské písničky, tančíme čardáše, snažíme se připomínat i romské zvyky a historii,*“ oponuje romský gymnazista.

Hlavní přínos táborů však Martin vidí v tom, že děti se odtrhnou od patologických jevů. Dostanou se do jiného prostředí, jsou bez rodičů, osamostatňují se. Už netráví čas zbůhdarma na ulicích, zbaví se domácích prací, hlavně hlídání mladších sourozenců, a mají pravidelnou stravu.

Dětské tábory hradí převážně Moravskoslezský kraj, přispívá na ně i Městský úřad v Rýmařově. Rodiče dětí za tábory poplatky neplatí, neboť s tím byly podle Daňhela špatné zkušenosti: „*U prvního letního tábora, který se konal v roce 2006, jsme vybírali šedesát korun, ale prostě to nešlo. Když třeba jede z jedné rodiny pět dětí, přijdou o 300 korun, dál musí platit za potvrzení od lékaře, to přijde rodiče za pět dětí na 500 korun, takže celkem osm stovek. Proto z finančních důvodů některé děti jet nemohly.*“

Pavel Pečinka

Martin Daňhel stihne studovat i šéfovat rýmařovskému SRNM

Mezi vzdělané romské aktivisty, kteří se podílejí na integraci sociálně slabých Romů do společnosti, patří také student gymnázia Hejčín v Olomouci Martin Daňhel.

V rýmařovské pobočce Společenství Romu na Moravě vyučoval romské děti angličtině a němčině, krátce pracoval také jako terénní sociální pracovník sdružení Romodrom. Když jeho otec Milan Daňhel onemocněl a nemohl vykonávat funkci předsedy odbočky, byl zvolen správnou radou na jeho místo.

„Komunitní centrum v Rýmařově vzniklo roku 2005. Už od jeho zalo-

žení pobočka pořádá letní tábory každý rok. Spolupracujeme především s Moravskoslezským krajem, který nás pravidelně podporuje, s Městským úřadem Rýmařov, konkrétně s Ivetou Podzemnou z odboru sociální pomoci. Okresní ředitelství v Bruntále, jmenovitě Lucie Zgarbová, pro nás pořádá přednášky o patologických jevech,“ objasňuje začátky a činnost pobočky Martin Daňhel.

Práci s dětmi v centru věnoval Martin celé prázdniny. Stihl s nimi už výlety do plaveckého bazénu v Břidličné a Karlově Studánce, které si však romští školáci museli hradit sami.

O zkušenosti Komunitního centra, kde Martin působí, se zajímají i v zahraničí. Koncem srpna ho navštívila dvacetiletá dívka z Drážďan Peggy, která studuje na vysoké škole sociálně zaměřený obor. „*Chtěla poznat, jak žijí čeští Romové, jaké jsou jejich tradice i zvyky, zda se liší. Pracuje dobrovolně v organizaci, která se zabývá romskými problémy. Ozval jsem se jí, protože v ní vidím velkou příležitost, aby si naši malí svěřenci mohli zdokonalit cizí jazyky. Peggy mluví plynule německy i anglicky,*“ pochvaluje si romský gymnazista.

Pavel Pečinka

Ešebno džives andre škola

O khamoro imar avka natačarel, tosara hin avri imar šilales. O linaj imar hin pro agor u but čhavore, džan ada ideos ešebnovareste andre škola andre peršo klasa.

Tosara mušinená te uščel andal o tato hadžos imar sigeder, sar aver dživesa. Thovena pes, chana, e daj len urela upre, sar pro inepa u andre taška lenge thovla e gendži (knížka), o pisaris, o blajvasis the koter maro. O čhavore la taškaha pro dumo, the vast vastestar džana le dadeha, abo la daha ešebnovareste andre škola.

Sidžarena, kaj te naaven odoj nasig. Vareko džala andre škola savora daraha u vareko lošaha andro jilo. Ešebno džives terdžona angle škola avri pre bar, užarena sar phundravena lenge o vudar. Ešebnovar avena andre peskri klasa, bešena pre peskro stolkos andre peskri lavičca. Ešobnovar šunena andre škola te harangozinel.

Oda džives pes lendar ačhela škola, dikhena pesko učitelis, abo peskra učitelka. Perdal o čhavore, oda hin baro džives. Džan andro režimos, andro povinosci, andro nevo dživipen.

Andre škola sikhľona te ginel, te pisinel, te rachinel pro angušča u nasigeder imar the la godžaha. Sikhľona te maľinel, sikhľona neve gilora, the jekhetane len gilavena. Agorestar chudena andro pisara štempľi džviricenca u palis imar chudena jednotky, dvojki the pjatky. Jekh čhavore dikhena rado le učitelén aver narado.

Moneki lačhes prindžarena o drom andre škola. Phirena odoj eňa berš, sikhľona interesna veci, chudena godži.

Tosara andre škola the zasovena, bistera o blajvasis, o pengalos, abo the e taška le frištikoħa. O čhavore andre škola asana, rovena, darana, prekhelena, the khelena avri. Andre škola len ašarena, asana lendar. Andre škola peske rakhena neve amalen, abo ačhena korkore u le apsenca andro jakha chana o šuko maro. Prindžarela so hin dživipen the avena korkore pre peste rasi (přisní).

Imar sar avela ta avela, andre škola musaj te phirel.

Amari redakcija Romano Hangos, žičinel savore pervňakenge but bacht the lačhipen. **Gejza Horváth**

První den ve škole

Sluníčko už nehřeje tak, jak hrálo a rána bývají chladná. Prázdniny skončily a mnoho dětí poprvé okusilo, co to znamená jít do školy.

Tentokrát museli malí školáci vstávat z teplých postelí dřív než jindy. Umyli se, něco snědli, maminky je oblékly jako o svátcích a do školní aktovky jim uložily slabikář, sešit, tužku, pero a svačinu. Děti šly s kabelou na zádech a ruku v ruce s maminkou a tatínkem poprvé do školy.

V minulosti jsem už viděl, jak první den některé děti do školy utíkají, aby došly včas. Některé děti se naopak školy bojí a jiné tam jdou s radostí v srdci.

Na nádvoří školy prvňáčci s velkým napětím očekávali, kdy se už otevrou dveře a oni poprvé vstoupí do školní budovy. Poprvé vešli do třídy, poprvé se posadili do lavic a poprvé uslyšeli zvonit školní zvoněk. Ten den poznali své učitele a ten den se z nich stali školáci. V životě dětí tato událost zůstane zapsána jako velký den, den D.

Od tohoto dne si prvňáčci musí zvykat na školní režim a povinnosti. Ve škole se budou učit číst, psát a počítat. K tomu jim budou sloužit prsty na rukou, počítadlo s barevnými kuličkami a později budou muset u počítání čím dál víc používat i rozum. A někteří budou mít v kapse anebo pod lavicí schovaný výplod vědy a techniky – kalkulačku. Ve škole se budou učit kreslit, malovat, naučí se tam nové písničky a budou je společně i zpívat.

Ve škole někdy vyhraji i prohrají, najdou si tam nové kamarády, ale potkají i svoje nepřátele. Některé překvapí, že ve škole najednou zůstanou sami a o svačině budou jíst se slzami v očích chleba o dvou kůrkách. Budou se tam vzdělávat, a pokud budou na sebe přísní, dosáhnou vzdělání a pak budou jíst chleba s máslem. Poznaj, co znamená žít lepší život. Ať už je to jak chce, do školy se chodit musí.

Naše redakce Romano hangos přeje všem prvňáčkům hodně úspěchů. **Gejza Horváth**

Sudetoněmecké bílé podkolenky vedle sukní romských tanečnic

Koncem prázdnin zažilo v sále na Musilce v Brně-Husovicích asi 150 návštěvníků netradiční multikulturní mix. Ve čtvrtek 28. srpna se zde představily dva soubory – Moravia Cantat a Bengas.

Na scénu nejdříve nastoupil Moravia Cantat, pěvecký a taneční soubor třetí generace sudetských Němců původem z Moravy. Skupinu v typických krojích uvedl Peter Barton, jednatel pražské kanceláře Sudetoněmeckého krajanského sdružení, a pak už potomci moravských Němců předvedli směs německých, ale i českých a židovských hudebních a tanečních motivů. Uměřenost pohybů, decentní úsměvy tanečnic jakoby přišlých ze staroněmecké venkovské veselice nebo z církevní oslavy, preciznost a sebranost, sem tam chladný závan čehosi známého z česko-německé minulosti.

Potom explodovali Bengas, šestice romských mladíků se čtyřmi kytarami a sestavou bicích, mezi nimi se proplétající romské tanečnice

natrásající sukněmi a vytahující si z publika marně se bránící tanečnický. Rudo-černé šaty, dlouhé tmavé vlasy, blýskavé ozdoby, stupňující

se rytmus a tleskání diváků, v závěru pak smazání rozdílu mezi jevištěm a vlnícím se hledištěm ovládnutého přívalem emocí. Tímto kontrastním

multi-kultí koncertem se s létem rozloučili pořadatelé celé akce, Muzeum romské kultury a Sudetoněmecká kancelář v Praze. **Pavel Pečinka**

Šest členů kapely Bengas a několik romských tanečnic a tanečníků vystřídal na Musilce sudetoněmecký soubor Moravia Cantat. Publikum, zaposlouchané předtím do českých, německých a židovských písní, se při pohledu na romský temperament pořádně rozpálilo.

Foto: Muzeum romské kultury

Muzeum romské kultury

Bratislavská 67, 602 00 Brno, tel.: 545 571 798, 545 581 206,
fax: 545 214 418, gsm: 608 972 782
e-mail: media@rommuz.cz, www.rommuz.cz

MHD: tram 2, 4, 9 zast. Tkalcovská, tram 3, 5, 11 zast. Dětská nemocnice.

MUZEUM ROMSKÉ KULTURY

Program na září a říjen 2008

Výstavy:

Romská socha 2008

Historicky první samostatná výstava z děl romských sochařů z Česka, Slovenska a Rakouska.

Díla 21 autorů, kteří pracují s dřevem, kamenem, kovem, hlinou, ale i dalšími netradičními sochařskými materiály jako je třeba siporex nebo chlebová střídkka. Volba nezvyklých materiálů dokládá touhu tvořit, která prorazí i tam, kde chybí finance na kvalitní výtvarný materiál.

Výstava potrvá do 31. 1. 2009

Život jako vyšitý

Textilní tvorba Markéty Šestákové.

Precizně vyšívané obrazy romské autorky jsou plné života, romantiky a temperamentu.

Představují tradiční zvyky a způsob života Romů v minulosti. Výstavu tvoří soubor více

jak čtyřicetí originálních výšivek, které autorka zhotovuje dle vlastních kreslených předloh.

Objevme znovu svět Romů a jejich kořeny.

Výstava potrvá do 31. 10. 2008

Kurzy romského jazyka

Zahájení 29. 9. 2008.

Info: tel.: 724 968 291, e-mail: lektor@rommuz.cz

Kdo jsou Romové

21. 10. – 16. 12. 2008

Romové v českém a slovenském filmu (1923-2002)

21. 10. 2008 v 18.30

Kdo se bojí, utíká, 1986, režie: Dušan Klein, hrají: Pavel Kříž, Petr Čepek, Luděk Munzar, Josef Somer, Vladimír Kratina, Yveta Blanarovičová, Anna Kazmierczaková, Otto Lackovič, Rudolf Žiga a další.

Příběh mladého učitele, který počátkem 50. let přichází do malé pohraniční obce a usiluje o začlenění Romů do normálního života vesnice. Film vznikl podle knihy Na cikánské stezce autora Josefa Pohla a vystupují v něm romské hudební soubory Khamoro a Lace Roma. Vstup zdarma.

Stálá expozice:

Příběh Romů (etapa 1939–2005)

Na historické ose prezentuje hmotnou i duchovní kulturu Romů. V současné době je již pro veřejnost otevřen další výstavní prostor, věnující se etapě 1939 až 1945 s tématem romského holocaustu.

Otevřeno: út–pá 10–18,

poslední vstup 17.15

ne 10–17, poslední vstup 16.15

Společenství Romů na Moravě vyhlašuje

HIP HOP R'N'B, BEATBOX
TRADIČNÍ ROMSKÁ HUDBA
JAZZ A FUNKY

STREET SOUNDS

Soutěž mladých nejen romských hudebních kapel

Hudební soutěž Street Sounds je v plném proudu!

Čekáte až vás nebo vaši kapelu objeví svět? Neváhejte! Posílejte své nahrávky a soutěžte o vystoupení 15. listopadu 2008 na 7. ročníku festivalu Django Fest a o mezinárodní jízdenky od sponzora Student Agency! Veškeré aktuální informace naleznete na stránkách **www.street-sounds.cz** nebo na tel. čísle **545 246 674**.

Soutěž Street Sounds finančně podpořili: Nadace Vodafone; Vpohybu a NROS; Make a Connection. Děkujeme!

KNIHY NA PRODEJ

Ilona Ferková: ČORDE ČHAVE / UKRADENÉ DĚTI

Dvojazyčná romsko-česká brožovaná kniha vyprávění ženy milující romský jazyk. S předmluvou Mileny Hübschmannové, jež autorce pomohla začít psát.

Cena 35-Kč + poštovné

Ladislav Herák-Arpy: ZA MŘÍŽEMI

(pravdivá zpráva o intrikách a násilí za zdmi věznic)

Zpověď člověka uvězněného ve valdické věznici plná zdrcujících zážitků.

Cena 25-Kč + poštovné

Jekhetanutňa čibaha ... / Společným jazykem ...

Sborník ze semináře o romském jazyce, Luhačovice 2003

Cena 25-Kč + poštovné

Vydalo Společenství Romů na Moravě,
objednávky na telefonním čísle: 545 246 673
nebo na e-mailové adrese: rhangos@volny.cz.

10. ROMSKÁ POUŤ
27. září 2008

Bazilika Navštívení Panny Marie na Svatém Kopečku u Olomouce

PROGRAM:

- 10.00 – mše svatá v bazilice
- 11.30 – občerstvení na zahradě
- 12.00 – zahájení a vystoupení tanečních a pěveckých souborů
- 14.00 – dobrovolná prezentace fotografií dokumentující činnost zúčastněných organizací
- 15.00 – ukončení akce, závěrečné požehnání

Těšíme se na vás!
Lošanas pe tumende savore!

charita OLOMOUC

Hlavní pořadatel:
Charita Olomouc
Středisko Khamoro pro etnické menšiny
a poradenství
Bc. Jana Březinová, vedoucí

+420 585 203 101
+420 736 764 928
jana.brezinova@charita.cz
http://www.olomouc.charita.cz

Akci podpořili:
Ministerstvo kultury České republiky
Krajský úřad Olomouckého kraje
Magistrát města Olomouce

PŘEDPLATNÉ ROMANO HANGOS	
Příjmení a jméno:	Ulice, číslo domu:
PSČ, místo:	Datum narození:
E-mail:	Telefon:
Název a sídlo peněžního ústavu:	Číslo účtu:
Název organizace:	Adresa:
IČO:	DIČ:
Počet objednaných výtisků:	Od čísla:
Způsob platby: ☐ hotově ☐ bankovním převodem bez faktury; variabilní symbol: ☐ složenkou ☐ bankovním převodem na fakturu	
Vyplněný formulář zašlete na adresu: Romano hangos, Francouzská 84, 602 00 Brno. IČO: 26908000; Komerční banka Brno-město; číslo účtu: 35-1366180207/0100. Cena předplatného do konce roku činí 55 Kč.	

**Pozor změna adresy
redakce Romano hangos
a Společenství Romů na Moravě**

Bratislavská 65a, Brno 602 00

ROTA radio romské rádio nejen pro romy

Rádio Rota, V Tůních 11, 120 00 Praha 2
Tel./fax: +420 224 941 945, 7, 8
www.radorota.cz; e-mail: iveta.demeterova@radorota.cz

**Vydávání Romano hangos podporuje
Ministerstvo kultury ČR**

www.antidiskriminace.romea.cz

web proti diskriminaci

linka proti diskriminaci volejte 800 220 800